NOWINY NAUKOWE.

Akademie, Uniwersytety, Towarzystwa uczonych i zakłady naukowe.

Cesarska Akademia Nauk w St-Petersburgu.

D. 29 grudnia r. z. w rocznicę obchodu pięćdziesiątletniego i stóletniego jubileuszu, Cesarska Akademia Nauk odbyła doroczne, uroczyste posiedzenie, po otrzymaniu wprzódy Naywyższego zezwolenia, aby odtąd, zamiast w przeznaczonym ustawami Akademii d. 25 lipca, mogła odbywać publiczne swoje posiedzenia, w dniu tym tak dla niey pamiętnym. Znaydowali się na tém posiedzeniu: Jego Królewska Wysokość Xiążę *Alexander* Wirtembergski, PP. Członkowie honorowi i Korrespondenci Akademii, tudzież wielu znakomitych urzędników, duchownych i cywilnych.

O godzinie 11, P. Prezydent, Radca Tayny i Senator S. S. *Uwarow*, zagaił posiedzenie mową, w języku rossyyskim, w którey, wyliczając wszystkie dobrodzieystwa, świadczone Akademii przez Wysokich jey Opiekunów od czasu jey ustanowienia, zwrócił szczególniey uwagę na Naywyższą opiekę, okazywaną jey teraz przez chwalebnie Panującego Nayjaśnieyszego Cesarza Nikołaja Pawłowicza, w rozszerzeniu, przez Naywyżey potwierdzony nowy etat Akademii, i przez rozmaite ważne dopełnienia do jey ustaw, obrębu jey działania, i w podaniu jey przez to nowych sposobności, działania dla pożytku i sławy oyczyzny. Wedle tych dopełnień, Akademia będzie się składała ze 23 akademików zwyczaynych, oprócz adjunktów, a mianowicie: a) *Do nauk matematycznych*: do matematyki czystey dwóch akademików; do matematyki stosowaney, dwóch; do astronomii, dwóch; oraz do geografii i nawigacyi, jeden. b) *Do nauk przyrodzonych*: do Fizyki, dwóch akademików; do Chemii ogólney, jeden; do Technologii i Chemii, stosowaney do sztuk i rzemiosł, jeden; do Chemii rolniczey i Gospodarstwa wieyskiego, jeden;

do Zoologii, dwóch; do Botaniki, jeden; do Mineralogii, jeden; do Anatomii porównywającey i Fizyologii, jeden. c) *Do nauk historycznych i politycznych:* do Ekonomii polityczney i Statystyki, jeden akademik; do Historyi i Starożytności Rossyyskich, jeden; do Starożytności Greckich i Rzymskich, dwóch; do Historyi i Litteratury narodów Azyatyckich, dwóch.

Dożywotni sekretarz, Radca Stanu *Fuss*, czytał potém w języku francuzkim rzut oka na prace Akademii od r. 1823 do 1826, których szczegółowa historya jeszcze nie jest wydrukowana, a które kończą pierwszy wiek bytu Akademii. Pomijając nieznaczące wypadki w tym przeciągu czasu, Dożywotni Sekretarz w szczególności roztrząsał prace uczone każdego Akademika, których przytaczał tytuły, główną treść i wnioski. Czas na akademickie czytania przeznaczony, nie dozwolił mu wchodzić w ścisły rozbiór cytowanych prawie 100 pism, i 7 dzieł obszernych; mimo to wszakże, dosyć szczegółowie zastanawiał się nad pracami, mającemi na celu Historyą oyczystą.

P. Akademik, Radca Stanu *Parrot*, w mowie po francuzku napisaney, wyłożył wypadki, robionych przez Barona *fon Wrangela* na oceanie Lodowatym, obserwacyy fizycznych, nad lodami podbiegunowemi i zorzą północną. W pierwszey części tego pisma, zastanawiał się nad ciekawemi śledzeniami, względem powstawania i różnicy w trwałości lodów, jakoteż względem nieobjętych okiem przestrzeni oceanu, które nie są lodem okryte. W drugiey części, zebrane są obserwacye nad zorzą północną, robione przez odważnego żeglarza na oceanie lodowatym. Ponieważ podana przez znakomitego uczonego francuzkiego hypoteza, o przyczynie zorzy północney, nie objaśnia należycie wszystkich, obserwowanych w czasie świecenia zorzy północney, zjawisk, przeto P. *Parrot*, który sam w r. 1804 miał sposobność obserwowania piękney zorzy północney, starał się w zawiązaniu

swojey mowy, wyłożyć nową hypotezę, o którey już wprzódy ogłosił był swoję opiniją, a która widocznie lepiey się stosuje do nowszych postrzeżeń.

Kiedy z początkiem roku zeszłego, Akademija otrzymała zapewnienie o wyjednaniu dla niey nowego etatu, natychmiast przyjęła uprzednie postanowienie, ażeby wysłać uczonych wędrowników, w głąb Państwa, jak tylko Akademija będzie miała do tego środki. Pamięć na przysługi, jakie Akademia uczyniła w dawnieyszych czasach dla oyczyzny, przez wyprawione od niey expedycye, i na doświadczenia poźnieysze, dowodzące, ile jeszcze pozostaje przedmiotów do badania, a jak hoynie były wynagrodzone takie przedsięwzięcia wędrowników prywatnych, mogą bydź rękoymią naypomyślnieyszego skutku nowych wypraw akademii. Panu Akademikowi, Radcy kollegialnemu *Trinijusowi*, poruczono było ułożyć plan przedsięwzięcia podróży, w przedmiocie Historyi naturalney, z wyszczególnieniem okolic, które nadewszystko powinny bydź zwiedzone. Wniesione przezeń w tey mierze pismo, które jednak wymaga jeszcze dopełnienia, pod względem zoologicznym i mineralogicznym, odczytał na tém posiedzeniu w przekładzie rossyyskim, Dożywotni Sekretarz, dla pokazania tylko, jak dalece Akademia jest troskliwą, aby szczodrobliwość Rządu na korzystnieysze i naylepiey celowi odpowiadające obrócić użycie.

Nakoniec dożywotni sekretarz w krótkiey nocie, złożył obrachunek celnieyszych ofiar, w poźnieyszym czasie dla Akademii uczynionych. Takiemi są: 1) Dostarczone z Naywyższego Jego Cesarskiey Mości rozkazu, na przyozdobienie wielkiey sali konferencyy, cztéry portrety wielkości naturalney, w Bogu spoczywających Wysokich Opiekunów Akademii, Cesarzowych Katarzyny I, Elżbiety, Katarzyny II i *Cesarza* Pawła I; 2) Od Nayjaśnieyszey Cesarzowey Maryi Fedorowny, przesłane przy Naymiłościwszym reskrypcie do P. Ministra Oświecenia Narodowego, dwa złote medale, rźnięte

własną ręką Jey Cesarskiey Mości, z wizerunkami zeszłych wiekopomney pamięci i sławy Nayjaśnieyszych Cesarzów Pawła I i Alexandra I. Medale te stanowią teraz pierwszą ozdobę zamożnego Akademii gabinetu numizmatycznego. 3) Na skutek Naywyższego Reskryptu Jego Cesarskiey Mości, wydanego do P. Ministra Oświecenia Narodowego, zamożne w płody naturalne, muzeum byłego departamentu admiralicyi Państwa, ma bydź przeniesione do muzeum akademickiego. Wreszcie, kilką dniami wprzódy, niedawno utworzone przy Akademii Muzeum egiptskie, niespodzianie pięknym nabytkiem zostało pomnożone, z gorliwego podarunku tuteyszego kupca P. *Awerowa*, który przysłał dla niego trzy nadzwyczay dobrze zachowane mumie, z których dwie są męzkie, a jedna niewieści, zachowane w potróynym sarkofagu. W historyi tegoroczney, która odczytaną będzie na przyszłém posiedzeniu doroczném, obszerniey się wspomni, tak o wyżey przytoczonych, jak i innych ofiarach, otrzymanych przez Akademią.

Ogłoszeni w tym dniu nowi członkowie i korrespondenci Akademii są: *Członkowie honorowi*: Nayprzewielebnieyszy *Filaret*, Metropolita Moskiewski i Kołomeński; JW. Jenerał-Adjutant *Benkendorf*; JW. Jenerał-Major *Bazaine;* Radca Stanu *Żukowski;* Adjutant bokowy Hrabia *Strogonow;* Robert *Brown*, w Londynie; *Korrespondenci*: Kapitan 2giey rangi Baron *Wrangel;* Radca Kollegialny *Grecz;* Doktor *Kiber;* Doktor *Siergen*, Professor *Hamel*, w Dreźnie. *K.*

— *Cesarskie Towarzystwo Moskiewskie Gospodarstwa wieyskiego*, odprawiło d. 15 listopada r. z. swoje posiedzenie, na którem się znaydowali: Prezydent towarzystwa, P. Moskiewski Wojenny Jenerał-Gubernator, Xiąże Dymitr Włodzimierzowicz *Golicyn*, wice-prezydent towarzystwa, Xiąże Sergiusz Iwanowicz *Gagarin*, Członkowie Rady i wielu członków rzeczywistych oraz i honorowych.

Posiedzenie to było zagajone przeczytaniem protokółu ostatniego posiedzenia; poczém Rzeczywisty członek Józef Chrystyanowicz *Hamel* czytał własne opisanie wełnomierza (eriometru), wynalezionego przez Obywatela Woroneżskiego Michała Michałowicza *Skiadana*. Ponieważ wynalazek tego narzędzia, zasługuje na szczególnieyszą uwagę owczarzy, fabrykantów i handlujących wełną, towarzystwo przeto postanowiło szczegółowe jego opisanie, z rysunkami, wydrukować w następnym Nrze Dziennika Rolniczego, i nieco exemplarzy w oddzielnych książeczkach. Rzeczywisty członek Stefan Alexiejewicz *Masłow* czytał pisma: a) P. Korrespondenta Towarzystwa Piotra Iwanowicza *Prokopowicza*: O familiach pszczelnych i nieurodzaju miodu w Mało-Rossyi. b) Obywatela gubernii Smoleńskiey powiatu Bielskiego, P. Porucznika *Abaszewa*: O używanym przezeń sposobie żęcia zboża, nierównie dogodnieyszego jak zwyczayny. c) Obywatela powiatu Starobielskiego *Podko'zina*: o wyrabianiu w stepach potażu z nawozu, które się mu nie powiodło. Postanowiono: wszystkie te pisma, pochwalone przez Towarzystwo, wydrukować w dzienniku rolniczym, a Panom Autorom, za ich przysłanie, oświadczyć podziękowanie.

Przy końcu posiedzenia, wybrani zostali na osnowie ustaw towarzystwa: na *członków honorowych*: Jenerał-porucznik i kawaler Alexy Wasilewicz *Iłowayski*, Woyska Dońskiego nakaźny Ataman Jenerał-major i kawaler Dymitr Efimowicz *Kuteynikow*. Na *Członków rzeczywistych*: Michał Michayłowicz *Skiadan* i Piotr Michayłowicz *Alechin*. Na *korrespondentów*: w Kamczatce Paweł Teodorowicz *Kuzmiszew*; w Tiflisie PP. *Kastela* i *Didlo*; w Odessie baron August *de Szedawr*.

Towarzystwo, pragnąc zadosyć uczynić PP. Obywatelom, w sprowadzaniu żyta wazowskiego z Finlandyi (o co wielu się już zgłaszało) uprasza ich, aby wcześnie, a naydaley do 20 stycznia r. 1828, podpisywali się na jego sprowadzenie, w czém

każdy się udawać może do P. Sekretarza Rady towarzystwa, S. A. *Masłowa*, wnosząc z góry po 20 r. ass. za każdą beczkę, a resztę pieniędzy wedle porachunku, za odebraniem żyta, o przywiezieniu którego do Moskwy, ci co się zapisali, uwiadomieni będą przez gazetę moskiewską. *K.*

— *Towarzystwo Azyatyckie w Paryżu*, dnia 30 kwietnia r. z. 1827 odbyło doroczne posiedzenie pod prezydencyą Xiążęcia Orleanu. Jest to szóste posiedzenie od założenia Towarzystwa. Podług zwyczaju, czytano rzeczy jedynie do literatury wschodniey ściągające się. P. *Abel-Rémusat*, sekretarz towarzystwa, czytał zdanie sprawy z czynności rady towarzystwa w roku 1826. Towarzystwo ogłosiło drukiem text sanskrycki ustępu poematu bohatyrskiego Ramayana: *Yadjnadatta Badha* albo śmierć Yadjnadatta, z tłumaczeniem francuzkim P. Chezy, a łacińskim P. Burnouf. Także text tragedyi sanskryckiey Sacontala, z uwagami i tłumaczeniem P. Chezy. Poema Nersesa o zdobyciu miasta Edessy, w języku armeńskim napisane, a przez P. Saint-Martin przeyrzane, i słownik Georgiański albo Gruziński przez Klaprotha. Druk tekstu chińskiego Nang-tseu ukończony i praca P. Stanisława Julien około tego autora blizką już jest końca. Następnie P. Abel-Remusat wymienia powody, które przeszkodziły dalszemu drukowaniu słównika języka mandszu. Mówi o nadziejach, jakie Towarzystwo pokłada na PP. Siebold, Hammer, Fraehn, Schlegel, Freytag, Humboldt, Marsham, Elout, Van der-Capellen. Wymienia liczne pisma PP. Sylwestra de Sacy, Hase i Saint-Martin w Dzienniku Azyatyckim umieszczane; oraz dzieła, literaturę wschodnią obchodzące, które w roku przeszłym wyszły na jaw, jako to: wyjątki z arabskich pisarzów, przez P. Reinaud; nowe wydanie dzieła P. Lebeau: Histoire du Bas-Empire, przez P. Saint-Martin ogłoszone; wydanie tatarskiego textu historyka Abulghasi; Baber-nameh z tłumaczeniem P. Erskine. Donosi, że drukarnia królewska ma drukować zbiór

dziejopisów wschodnich. W Anglii P. Upham wydaje tłumaczenie angielskie historycznych i świętych ksiąg buddistów. Wylicza także wiele innych dzieł; ale zamilcza o własném, a pięknie dokonaném tłumaczeniu romansu chińskiego: Ju-Kiao-Li albo dwie kuzynki. Wykazuje filologiczne wypadki przedsięwzięć Towarzystwa bibliynego w Londynie, a kończy wiadomością o rozmaitych ustanowieniach, które przykładają się w Paryżu do wzrostu umiejętności, języki, literaturę i historyą wschodu na celu mających. Potém P. *Champollion* (młodszy) czytał rys głównych wypadków historycznych systematu fonetycznego; P. de *Sacy* czytał wiadomość o niektórych papyrusach arabskich i o piśmie Hedżas; a P. Stanisław *Julien* powieść, przełożoną z chińskiego pod tytułem: *Dwoje sierot*. *L. R.*

— *Akademia igrzysk kwiatowych* w Tuluzie dnia 3 maja 1827 obchodziła uroczystość kwiatów i uwieńczyła następne poezye: odę P. *Pommier* o kampanii Rossyyskiey; odę P. *Dumas* o sławie; list wierszem młodego adwokata do jednego spółtowarzysza, przez P. *Abadie*; list wierszem pod tytułem: *Wiek dwódziesty do brata swego dziewiętnastego wieku*, przez P. *Mazeins*; trzy elegie pod napisem: *Młoda umierająca* przez P. *Mouffle*; *Urok* przez P. *Boulay Paty*; *Cień Dydony* przez Pannę ***. Akademia po raz trzeci ogłasza za przedmiot do nagrody z wymowy, pochwałę Blanki z Kastylii, królowey francuzkiey matki ś. Ludwika. *L.*

— *Towarzystwo literatury, nauk i sztuk* w *Metz* ogłosiło drukiem zdanie sprawy z czynności swoich w ciągu ósmego roku bytu swojego, 1826, 1827. Towarzystwo to w r. 1828 przyzna nagrodę za naylepszą odpowiedź na pytanie: „Na czém zasadza się erudycya prawdziwie pożyteczna? Jakim sposobem, tudzież, ile smak dozwala jey pokazywać się w dziełach, bądź literaturę, bądź umiejętności za przedmiot mających?” *L.*

— *Uniwersytety*. W roku 1826 w piętnastu uniwersytetach *Hiszpańskich* i na wyspach Bale-

arskich, oraz w seminaryach z temi uniwersytetami połączonych, liczono: 2,200 uczniów filozofii i nauk przyrodzonych, 2,905 teologii, 4,077 prawa cywilnego, 462 prawa kanonicznego i 1,048 medycyny. W tey liczbie nieobjęci są uczniowie uniwersytetu na wyspach Kanaryyskich. *L.*

— We *Wrocławiu* zapisanych jest w bieżącym roku szkolnym 18 27/28 na uniwersytet 1,094 uczniów, z których 375 ze Szlązka, 82 z W. X. Poznańskiego, 50 z Saxonii, 31 z Marchii Brandeburskiey, 12 z Pruss właściwych, 5 z prowincyy niższego Renu, 2 z Pomorza, a 37 cudzoziemców.

— W *Halli* w uniwersytecie znayduje się 1185 uczniów; professor *Gesenius* miewa przeszło 800 słuchaczy; musiano rozebrać jednę ścianę, aby rozprzestrzenić audytoryum.

— Król Bawarski mianował doktora *Okena* zwyczaynym professorem fizyologii w uniwersytecie monachiyskim.

NOWE DZIEŁA POLSKIE.

Język polski.

1.) *Uwagi nad samogłoskami i spółgłoskami w ogólności, oraz nad niektóremi głoskami abecadła polskiego w szczególności, przez Franciszka Szopowicza doktora filozofii, professora mat. uniw. Jagiellońskiego, towarzystw naukowych krakowskiego i królewsko-warszawskiego, oraz komitetu budowniczo-ekonomicznego rzpltey krak. i budowy pomnika Tadeusza Kościuszki członka. W Krakowie, w drukarni Józefa Mateckiego, nakładem autora. 1827.* w 8ce str. XXII i 190, na końcu nieliczb. str. 10. (Znayduje się w Wilnie w księgarni Zawadzkiego: cena złotych 5).

Dzieło ninieysze, nie mało nowych rzeczy nad językiem polskim zawierające, jako złożone z mnóztwa drobnych postrzeżeń i prawideł, z tego jest ro-

dzaju, że krótki rys jego nie da czytelnikowi dokładnego wyobrażenia. Podając przeto teraz bibliograficzne doniesienie o jego ogłoszeniu drukiem, przestaniemy na tey jedney teraz uwadze, iż czytanie jego istotnie jest potrzebném dla zaymujących się zgłębianiem natury języka polskiego.

Bibliografia.

2). *Wiadomość o naystarszym może Psałterzu polskim w bibliotece WW. Kanoników laterańskich w klasztorze ś. Floryana, nie daleko miasta Lintz w wyższey Austryi, wydana nakładem towarzystwa naukowego krakowskiego. W Krakowie, w drukarni akademickiey. 1827.* w 8cemniey. str. 39. oprócz karty tytułowey. (Znayduje się w Wilnie w księgarni Zawadzkiego: cena złoty 1 gr. 10).

W dziełku tém znayduje się opisanie pargaminowego rękopisu, naystarszego może Psałterza polskiego: wiadomość o nim wydawcy winni są Bartłomiejowi Kopitarowi, kustoszowi wielkiey Cesarskiey biblioteki w Wiedniu i X. Kanonikowi Chmelowi, bibliotekarzowi u ś. Floryana w konwencie Swięto-Floryańskim w wyższey Austryi. Oprócz opisania samego rękopisu, przytoczone są wyjątki: to jest początek, psalm Iszy i VIty w języku polskim, niemieckim i łacińskim. Zdaje się wydawcom, że polszczyzna i niemczyzna w psałterzu ś. Floryana daleko starsza, jak w psałterzu królowey Jadwigi i w biblii królowey Zofii. Wnoszą także, że to jest prawdziwy psałterz królowey Jadwigi. Dla porównania i ciekawości umieszczony jest obok tego psalm VIty z psałterza druku Wietora r. 1532, z Walentego Wróbla przekładu 1539, z Leopolity wydania 1561, 1577; z wielkiey biblii Brzeskiey Litewskiey czyli Radziwiłłowskiey 1563; z biblii Nieświzkiey czyli Szymona Budnego z wydania drugiego r. 1572, z Jakuba Wujka przekładu 1599; z biblii Gdańskiey 1632 roku; tenże psalm po słowiańsku w cerkiewnym języku, nareście wierszem przekładu Jana Kochanowskiego, Rybińskiego i Franciszka Karpińskie-

go. Oświadczają wydawcy, że dadzą poźniey *facsimile* z rękopisu ś. Floryana: jest to rzeczą główną, i bez tego niepodobna dokładnie oznaczyć daty tego psałterza. Wiadomość ta służyć może za dopełnienie badań w tym przedmiocie podjętych przez Bentkowskiego, Rakowieckiego, Niemcewicza, Lelewela, Bandtkiego; a ogłoszenie jey drukiem nader wdzięczną jest przysługą dla miłośników języka i literatury polskiey.

Archeologia.

3). *O pismie egipskiem czyli hieroglyfach, przekładał z rossyyskiego Zygmunt Bartoszewicz N. G. W. Wyciąg z Dziennika Wileńskiego 1826 roku. Wilno, w drukarni A. Marcinowskiego. 1827.* w 8ce str. 76 nieliczb. 4. rycina 1. (Znayduje się w Redakcyi Dziennika: cena kop. 30).

W roku 1824 P. Szampoljon wydał w Paryżu dzieło obszerne objaśnienie hieroglyfów egiptskich mające na celu, pod tytułem: *Précis du systéme hiéroglyfique des anciens Egyptiens, ou récherches sur les élémens premiers de cette écriture sacrée, sur leur diverses combinaisons, et sur les rapports de ce systeme avec les autres methodes graphiques egyptiennes.* Umiejętnie dopełnione jego skrócenie, ze stosownemi uwagami w dzienniku rossyyskim: Syn Oyczyzny umieszczone, potém na polski przełożone w Dzienniku Wileń. (Hist. i Liter. Tom II. s. 73, 193 i 269) a teraz osobno wydane, w pięciu rozdziałach następne rzeczy obeymuje: 1. Jaki był stan wiadomości naszych o hieroglyfach egipskich przed Szampoljonem; 2. Krótki rys systematu Szampoljona; 3. Postęp i koleyne rozwijanie się nowego odkrycia; 4. Skutki z odkrycia tego wynikające dla innych wiadomości; 5. Krótkie uwagi nad dziełem Szampolliona.

Pedagogia.

4). *Rady dobrey matce, która pragnie usposobić swych synów do wychowania dobrego i wyższego oświecenia, przez Józefa Bychowca b. Kapitana. W Wilnie w drukarni Scholarum Pija-*

rum u Michała Zabohońskiego, 1827. w 12ce więk. str. 66, treści str. 2. (Cena zł. 1, na dobr. pap. zł. 1 i gr. 10).

Pisemko zasługujące na uważne czytanie rodziców i nauczycieli, oraz wszystkich do wychowania młodzi powołanych, a niemających sposobności lub czasu do czytania dzieł obszernieyszych w języku własnym, lub cudzoziemskich, dla praktycznego usposobienia się do pożytecznego pełnienia swych obowiązków.

Poezya.

5). *Zbiór naycelnieyszych i nayrzadszych rymotworców polskich z wieku XVI i XVII. przez Józefa Muczkowskiego. Tomik I. Rytmy Mikołaja Sępa. W Poznaniu, nakładem wydawcy. 1827.* Głoskami W. Deckera i spółki. w 16ce. str. 76 i nieliczb. 14. (W księg. Zawadzkiego zł. 3).

P. Józef Muczkowski, autor grammatyki języka polskiego w 1825 roku drukowaney, przedsięwziął nowe ogłaszać wydania naycelnieyszych i nayrzadszych rymotworców polskich z wieku XVI i XVII, z których druga połowa pierwszego i początek drugiego, złotym wiekiem literatury polskiey nazwane. Przedsięwzięcie to, jak się daleko rozciąga, jakich mianowicie pisarzów P. Muczkowski ogłaszać ma na celu, powiedzieć nie możemy, bo autor o tém w dziele nie uwiadamia. Wszelako nazwisko tomiku Igo każe spodziewać się, że i więcey jeszcze podobnych tomików wydać zamyśla. Tomik I obeymuje: *Mikołaja Sępa Szarzyńskiego rytmy albo wiersze polskie, po jego śmierci zebrane i wydane, roku pańskiego 1601.* Dzieło nadzwyczaynie rzadkie, jedyny jego dotąd wiadomy exemplarz, znayduje się w bibliotece Tytusa hrabiego Działyńskiego, opisany jest w tomie drugim str. 203 Bibliograficznych ksiąg Joachima Lelewela. Ze wzmianek tylko u rozmaitych pisarzy wiedziano o tém, że Sęp Szarzyński był poetą. Sam nawet pracowity badacz literatury polskiey, X. Hieronim Juszyński, w dykcyonarzu poetów polskich (Tom II str. 228) wymieniając M.

koła Sępa i wypisując jego wiersze z Wargockiego i Paprockiego, mówi: „poezyy jego drukiem ogłoszonych nigdzie śladu nie znalazłem.” Wydanie zatém na jaw tak rzadkiego dzieła, piękną jest dla literatury przysługą. Po przypisaniu Tytusowi hrabiemu Działyńskiemu, któremu P. Muczkowski przed cztérma laty w podróży naukowey do Szwecyi towarzyszył, następuje: Kilka słów o Mikołaju Sępie. Paprocki w dziele: Herby rycerstwa polskiego str. 252 pod kleynotem Junosza, o tym poecie napisał: „Był wieku mego Joachim „Sęp podstolim lwowskim, człowiek cnotliwy i bo„goboyny; zostawił dwóch synów Mikołaja, czło„wieka uczonego i poetę, po Janie Kochanowskim „przednieyszego w polskim wierszu. Ten umarł w „r. 1581.” Że Mikołay w młodym wieku rozstał się z tym światem, domyślać się można z wyrażenia Paprockiego (tamże na str. 542), gdzie go w dziele r. 1584, a zatém w kilka lat po śmierci Mikołaja wydaném, uczonym młodzieńcem nazywa; a Bielski w swojey kronice polskiey (wyd. Bohomolca str. 726) pod r. 1581 wspomniawszy o jego zgonie, dodaje: „by był doszedł lat swych, byłby „był z niego poeta znamienity polski.” Potém już następuje samo dzieło. Zaczyna się od wiersza na herb Jakuba Leśniowskiego podczaszego ziemie lwowskiey, a potém prozą dedykacya temuż od Jakuba Szarzyńskiego Sępa, podstolego ziemi lwowskiey, brata rodzonego Mikołaja, którą tu całkiem wypisujemy: „Częstokroć wiele ludzi zacnych, Mciwy Panie Bracie, którzy nieboszczyka Pana Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, brata mego rodzonego, albo zaznali, albo też pisma jego czytali, rozmawiali ze mną i z narzekaniem, żem się o to nie starał, aby prace i pisma jego do kupy były za moim staraniem zebrane i światłu pokazane. Ja zaiste będąc w tey mierze y sam na sie frasowity, żem do tego przyść nie mogł, y narzekaniem ludzkim poruszony, starałem się, jakobym y żądności oney prawie pospolitey od wszystkich, którzy się w dowcipie brata mego zakochali, y powinności

mojey braterskiey, a przy tym sławy brata mego nie odbiegał. Lecz mi to na wielkiey przeszkodzie było, że po ześciu z tego świata brata mego nieboszczyk zacney pamięci JEM. Pan Stanisław Starzechowski podkomorzy ziemie lwowskiey, pisma y księgi jego na swoy dozor y opiekę wziął, który też potym w rychle umarł, także też ja z pilnością sie o onych pismach pytając, mianowicie u nieboszczyka Pana Pobidzińskiego, nie mogłem się dopytać. Mając tedy troche pism takowych brata mego, oczekiwałem z niemi, azaby się ich więcey kędy miedzy ludźmi uczonemi naleść mogło. Lecz gdy się nic takowego nie pojawiło, jam się, patrząc na złe zdrowie moje; aby y ta trocha co przy mnie była, jako inszych wiele, nie zginęła, obawiając: użyłem jedney zacney osoby duchowney do przeyźrzenia y sporządzenia pism, ręki brata mego własney, które przy mnie były, które ja, aby świat widziały, pod miłościwą obronę W. M. mego miłościwego Pana y brata, y za upominek po bracie mym oddaję." Poezye, po większey części treści religiyney, są następujące: Sonetów 6, z tych jeden do Mikołaja Tomickiego; tyleż pieśni na Psalmy Dawidowe; pieśni własnych 9, w tey liczbie trzy historyczne to jest: o Fridruszu Herborcie, który pod Sokalem zabit od Tatarów r. 1519; o Strusie, który zabit na Rastawicy od Tatarów; pieśń Stephanowi Batoremu królowi polskiemu; na ostatek epitaphia, epigrammata, nagrobki, napisy krótkie y insze drobiazgi, między temi kilka pisanych po łacinie. Niektóre rytmy Sępa nie ustępują poezyi Jana Kochanowskiego. Wydanie ozdobne, staranne i poprawne; dodane przypiski, służą ku objaśnieniu niektórych wyrazów dziś nie używanych. Uwagi nad rytmami Sępa, z piękném uczuciem przez Michała Podczaszyńskiego napisane znaydują się w *Gazecie Polskiey* r. z. 1827. N. 266 i 267.

Gospodarstwo wieyskie.

6). *Nowy lekarz czyli sposoby leczenia bydła, koni, owiec i innych domowych zwierząt, tudzież*

karmienia i rozmnażania onych. Tłómaczenie uwieńczonego dzieła przez towarzystwo ekonomiczne w Marchii; Jana Mikołaja Rohlwes, Królestwa Pruskiego lekarza zwierząt, członka pomienionego towarzystwa w Potsdamie. Z jedną przyłączoną tabliczką. Edycya trzecia poprawna. W Warszawie. 1827. w 8ce str. XII i 236.

Arytmetyka.

7). *Zasady arytmetyki ułożone przez byłego professora matematyki i do użytku szkół wydziałowych i wojewódzkich zastosowane. Wydanie drugie powiększone. W Warszawie, w drukarni XX. Pijarów.* 1827. w 8ce str. 258 nieliczb. 16 z tablicami. (W księg. Zawadzkiego zł. 6).

8). *Tablice arytmetyczne wyrachowane przez Antoniego Odrowąża Kamińskiego kandydata filozofii, obeymujące naprzód mnogości ze wszystkich liczb i ilorazy, jeżeli dzielnik jest od dwóch znaków. Powtóre od 1 do miliona wszelkie wartości rubli assygnacyynych we srébrze na kurs od 3 do 4 rubli ass. na 1 rub. srebr. Potrzecie:* od *wszelkich summ od 1 do miliona, wszystkie procenta roczne i miesięczne, a mianowicie: 1, 3, 5, 6, 7 i 8. Poczwarte: przemianę rubl. srebr. na złote. Nadto:* tabella *potęg. W Wilnie, w drukarni A. Marcinowskiego 1827 roku.* w 16ce stronice nieliczbowane.

Dzieła Towarzystw.

9). *Roczniki Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk. Tom dziewiętnasty. W Warszawie 1827, w drukarni XX. Pijarów.* w 8ce str. 512, nieliczb. na początku 6, na końcu omyłek str. 6. (W księg. Zawadzkiego zł. 9 gr. 10).

Następne pisma w tym tomie są umieszczone: I. Zdanie sprawy o pracach naukowych Towarzystwa w latach 1821, 1822, 1823 i 1824, napisane przez Stanisława *Staszica*. (Ob. Dzien. Wileń. Nowiny nauk. Tom I str. 142). II. Krótki rys historyczny tyczący się umiejętności astronomii, obeymujący trzy piérwsze części: przez prof. uniw.

warsz. F. *Armińskiego.* Z tych część 1sza obeymuje domniemanie przyczyn, któremi piérwsze i następne ludy zmuszone były do trudnienia się astronomiją; część 2ga, krótki zbiór wiadomości astronomicznych u różnych narodów, aż do założenia szkoły Alexandryyskiey; część 3cia, krótki rys prac astronomicznych, od czasu założenia szkoły Alexandryyskiey, aż do czasów wskrzeszenia astronomii na nowo w Europie. III. Rozprawa o przeobrażaniu się owadów, przez Felixa Pawła *Jarockiego.* IV. Wiadomość o darach Antoniego Cyprysińskiego ucznia uniwer. warsz. dla Towarzystwa uczynionych, napisana przez Ł. *Gołębiowskiego.* V. Rozbiór prac historycznych Naruszewicza i Czackiego, przez Joachima *Lelewela.* VI. Wiersz pisany na Alpach przy powrócie z Włoch, przez Kazimierza *Brodzińskiego.* VII. Rozprawa zawierająca wspomnienia o znakomitych uczonych w Polszcze za panowania domu Jagiellońskiego, przez Tomasza *Swięckiego.* VIII. Nowy sposób rozwiązania dwóch zagadnień jeometrycznych, podanych w 15m tomie Nrze 6tym pisma peryodycznego pod tyt. *Annales de Mathématiques pures et appliquées*, przez Kajetana *Garbińskiego.* IX. Ogólna metoda stycznych do spiralnych ostrokręgowych i spiralnych obrotowych, przez tegoż. X. Historyczny rozbiór prawodawstwa polskiego cywilnego i kryminalnego do czasów Jagiellońskich, przez Joachima *Lelewela.* Dyplomata z XII, XIII i początku XIV wieku, mogące udowodnić co w rozbiorze powyższym powiedziano.

Pisma peryodyczne.

10). *Rozrywki przyjemne i pożyteczne, dziełko poświęcone literaturze, poezyi i romansom. przez Konstantyna Majeranowskiego. W Krakowie, w drukarni Józefa Mateckiego. Nakładem wydawcy. 1826.* w 12ce Tomik I str. 84, II 88, III 72, IV 72, V 72, VI 72. Dwa ostatnie tomiki noszą tytuł: *Flora polska czyli rozrywki przyjemne i pożyteczne, dziełko poświęcone literaturze i poe-*

zyi oyczystey i t. d., a to dla odróżnienia dziełka ninieyszego od Rozrywek dla dzieci, wychodzących w Warszawie.

11). *Chwila spoczynku, pismo peryodyczne. Tom I, styczeń, luty, marzec. W Warszawie, w drukarni Rafała Jabłońskiego przy ulicy Nowo-mieyskiey Nro 163. 1827.* w 8ce numerów 9.

Oba te pisma wyłącznie zabawę mają na celu: powieści, romanse, poezya, albo w ogólności literatura nadobna, głównym ich są przedmiotem. Powiemy co każde z nich w sobie zawiera, a takowe podobieństwo jasno się okaże. *Flora polska* czyli rozrywki wydawane w Krakowie, mają składać się ze 24 tomów: wychodzą w dniach piérwszych każdego miesiąca, a zatém w rzędzie pism peryodycznych umieszczone bydź mogą. Tomik I Rozrywek zaczyna rzecz: o *Guście*, z Woltera, którą poprzedza kilka uwag samego wydawcy także o guście, służących za wstęp do tego pisma. W tym i dalszych pięciu tomikach znaydują się następujące powieści: Franuś pod Raszynem. Morderstwo przez truciznę, zdarzenie spółczesne, z dzieł Klaurena. Panienka z pensyi czyli Nowy Don-Kiszot, romans prawdziwy. Szlachcic w pułapce, romans prawdziwy. Dziewięcioletni chłopczyna skazany na galery, rzecz prawdziwa z dzieł Klaurena. Niewierność i niewinność, zdarzenie prawdziwe. Cztéry przygody obozowe podczas bitwy pod Gołyminem. Grzesio i Król Jan Kazimierz. Przypadki Pana Stanisława Czerwonki przez niego opowiadane. Te dwie ostatnie powieści, jak zapewnia wydawca, wyjęte są z rękopismow P. Moraczewskiego, rotmistrza pancernego w drugiey połowie XVII wieku pisanych, i one to właśnie są ozdobą wszystkich powieści, które po większey części nudzą czytelnika, zamiast sprawienia przyjemności lub pożytku. Te dwie powieści, trafnym dawnych czasów są obrazem, sposób wysłowienia staropolski zaymuje mocno i bawi. Oprócz powieści znayduje się w tém dziełku kilka pism treści poważniey-

szey, a mianowicie: Program uroczystości na przyjazd Jana III z wyprawy Wiedeńskiey do Krakowa, roku 1685, wyciąg z aktów magistratu krakow. Jubileusz roku 1726, wyjątek z tychże aktów. Rys statystyczno-topograficzny rzeczypospolitey Krakowskiey, napisany celem sprostowania omyłek, popełnionych przez PP. Szacfajera i Kamińskiego, w wydanych przez nich jeografijach. Wiadomość historyczno-krytyczna, o pismach peryodycznych w Polszcze od naydawnieyszych czasów, aż do roku 1826 alfabetycznie zebrana: rzecz wcale niedokładnie wyłożona, pod tytułem tak pożądanym i potrzebnym w bibliografii naszey. Nadto w każdym tomiku umieszczone są poezye, jakoto: Hołd Cieniom Alexandra I, Cesarza Wszech Rossyy, Króla Polskiego, w dzień żałobnego obchodu. Ballady: Praca, Religija, Pożegnanie syna, Podpalaczka; które raczey satyrą na romantyczność nazwać wypada.. Prolog na rocznicę uroczystości ogłoszenia ustawy konstytucyyney dla Rzpltey Krakowskiey. Kaprysy improwizowanie kompozycyi Lipińskiego. Brzytweida, poema naśladowane z francuz. pieśń 1sza. Loterya fantowa na ubogich w Krakowie. Nikczemność układów ludzkich, myśl wzięta z niemieckiego. Pogrzeb Marysi, elegija. Bayki: Mucha i dziewczyna, Areopag Osłów, Dwa niewiniątka i sroczka. Anegdoty, rozmaitości, drobiazgowe doniesienia.

Chwila spoczynku obeymuje w sobie następujące pisma prozą: Dwie powieści z dzieł Pani Pichler, to jest: Zamek Wiernitz, i Piérwsze miłostki Karola Wielkiego. Polacy w kolonii Heilsbergskiey, powieść z dziejów polskich. Ucieczka Casanowy z więzienia Inkwizycyi śtey w Wenecyi, wyjątek z jego pamiętników. Dziki strzelec, i Przytomność umysłu, wyjątek z podróży pieszey młodego Polaka. List młodego Polaka z Paryża, mogący służyć za przewodnika w podróży z Warszawy do Paryża. O literaturze narodowey dramatyczney słów kilka. O muzyce niemieckiey. Zy-

cie Floryana. O sonetach A. Mickiewicza, wyjątek z gazety polskiey. Kilka pomnieyszych pisemek tłumaczonych z francuzkiego jako to: Garbusek, Godzina śmierci, Druga po północy, Pustelnik stolicy, Charakter, Boassi, Thomas. Poezya: Wspomnienie. Lubor i Oldyna ballada, przez B. Nieszczęśliwy. Do Wandy. Pielgrzym z pieśni litewskiey. Samotnik, przez J. N. Pożegnanie. Do myśli. Upior, ballada. Zbrodniarz przez N. F. Ż. Dwa automaty. Do czasu. Wyjątek z dumań młodzieńca. Bayki: Osły i jeleń, Leniwiec i Jastrząb. Każdy prawie numer, pod napisem *Echo*, mieści satyryczne doniesienia i uwagi nad niektóremi pismami peryodycznemi warszawskiemi, także wiadomość o modach paryzkich. Z początku pismo to wychodziło trzy razy na miesiąc, lecz z przeyściem redakcyi w inne ręce, miało wychodzić dwa razy.

W obu tych pismach poezya naymnieyszą ma wartość, a niekiedy na jey nazwisko nie zdaje się zasługiwać. Są to raczey próbki początkowych wierszopisów. Oba zaś pisma niezawodnie cel swóy osiągną, gdy dobra chęć wydawców, przysłużenia się przyjemnym zbiorem zabawy umysłowey, połączoney z pożytkiem oświecenia, zostanie wspartą pracami prawdziwych talentów, udoskonalonych nauką i wzbogaconych wiadomościami.

12). *Kolumb, pamiętnik, opisom podróży lądowych i morskich, naynowszych odkryć jeograficznych, wiadomościom statystycznym oraz z temi w styczności zostającym poświęcony.* (Prospekt).

Nieliczne w kraju naszym, z ciekawością czytane, dzieła, poświęcone opisom podróży i krajów pod względem statystyki, zwyczajów i obyczajów rozmaitych ludów, podały zapewne redakcyi *Dziennika podróży* z końcem roku 1827 wychodzić zaprzestającego, myśl objęcia w jednem pismie nayciekawszych wyjątków z dzieł, wychodzących w tym przedmiocie tak u nas, jak za granicą, zebrania w jedno ognisko porozrzucanych, a przez to mniey

dostępnych materyałów. Lubo pod względem opisów kraju własnego nie wiele w pismie tém czytaliśmy artykułów, nie można atoli, zdaniem naszém, przypisywać tego redakcyi, ale raczey szczupłey liczbie uczonych rodaków podróżujących po kraju, w celu śledzenia pamiątek historycznych, badania podań ludu, zasięgania wiadomości o zwyczajach i obyczajach właściwych różnym jego gałęziom, lub pod względem nauk przyrodzonych, a tém szczupleyszey jeszcze takich, coby podróże swoje, poczynione w ich ciągu dostrzeżenia i wszelkie zebrane wiadomości drukiem ogłaszali. Kiedy atoli postępujemy ciągle w innych umiejętnościach, kiedy przekonanie i potrzeba stopniowo coraz nowym instytucyom dają początek, coraz silnieyszy naukom udzielają popęd, a tym sposobem przybliżamy się codziennie do tego stopnia umysłowego ukształcenia, jakiego innym niektórym narodom przymuszeni jesteśmy zazdrościć, z pewnością spodziewać się możemy, że i ta gałęź nauk w zaniedbaniu nie zostanie, że kray nasz stopniowo coraz lepiey poznawać i coraz właściwiey oceniać będziemy.

Co do przedmiotów obcych, kiedy nader mnogie, a razem i nadzwyczaynie kosztowne dzieła w językach zagranicznych, po większey części zbyt są trudne do nabywania, a tém samém mało lub wcale nam znane być nie mogą, sądzimy, iż tych treściwe zebranie, lub udzielenie w naywięcey zaymujących wyjątkach, nie tylko pożyteczném, ale nawet niezbędnie jest potrzebném.

Temi samemi wiedzeni pobudkami, jakie przewodniczyły wydawcóm *Dziennika podróży*, to jest: przekonaniem o potrzebie pism, osobnym poświęconych przedmiotom, oraz chęcią sprawienia czytelnikom rozrywki, któraby z przyjemnością zarazem i pożytek łączyła, w nadziei nadto, iż obudzony przez wspomniony Dziennik gust do czytania pism tego rodzaju w naszym języku; usprawiedliwi pomocą prenumeratorów wydawanie nowego

pisma, w mieyscu poprzedzającego, postanowiliśmy od 1 stycznia 1828 roku ogłaszać co dni 15, czyli 1 i 15 każdego miesiąca jeden numer Pamiętnika pod tytułem *Kolumb*, złożony z trzech do czterech arkuszy w 8ce, takim drukiem jak prospekt nnnieyszy, z dołączeniem w miarę potrzeby i pomocy prenumeratorów, potrzebnych rycin, mapp i innych rysunków. Po ukończeniu każdego tomu zamieszczony będzie ogólny spis przedmiotów w nim zawartych, oraz nazwiska prenumeratorów.

Tyle już pism peryodycznych u nas powstało i upadło, już to w zawiązku samym, już po wyyściu kilku początkowych numerów, tyle nie doszło prospektów, iż zdaje się być zbyt śmiałém przedsięwzięciem nowe zapowiadać pismo. Lecz przyczyny złego nie chcieymy upatrywać w obojętności czytających, przypiszmy ją raczey innym przeszkodom, a pomiędzy temi, nadwerężeniu zaufania, zrządzonemu przez nieregularne uiszczanie się wydawców z zaciągnionych obowiązków, lub zupełne ich zapomnienie. Przywrócenie zatém tey ufności nie inaczey osiągnionem być może, jak przez ścisłe dotrzymywanie uczynionych w prospekcie przyrzeczeń, jak przez wytrwanie w rozpoczętym zawodzie; i tym jedynie sposobem stanąć potrafi każde nowo powstające pismo peryodyczne w pożądaném dla bytu swego położeniu.

Nie spuszczając z uwagi tey prawdy, Redakcya Kolumba starać się będzie usilnie, iżby oczekiwania czytelników nigdy nie zawiodła, iżby nawet usterki wydarzyć się jey mogące z przyczyn nieprzewidzianych, tak przez nią wynagrodzone były, aby na żaden z tego powodu zarzut czytających nie zasłużyła.

Nowe dzieła Rossyyskie.

Literatura.

1) *Сочиненія Ѳаддея Булгарина.* Pisma Ta-

deusza *Bułharyna.* St-Petersburg, w drukarni M. Grecza 1827. w 16ce Tom I część I str. XI i 191, nieliczb. 4, Część II str. 193 nieliczb. 4. Tom II część III str. 266. część IV str. 143. lista prenumeratorów str. XV nieliczb 4.

P. Tadeusz Bułharyn znajomy u nas z pism umieszczanych w Tygodniku Wileńskim, od lat kilku, wespół z P. Mikołajem Greczem, wydaje w języku rossyyskim w Petersburgu cztéry pisma peryodyczne, jako to: Syn Oyczyzny, Archiwum Północne, Pszczoła Północna, Przyjaciel Dzieci (Dietskiy sobiesiednik), z których niejednokrotnie udzielaliśmy wyjątków naszym czytelnikom. Nadto przez rok jeden sam wydawał pismo pod tytułem: Literaturnyje Listki. Rozproszone po tych dziennikach i almanachach swoje prace zebrał teraz w jedno, kilką nowemi pomnożył i we dwóch tomach pod tytułem: Pism, drukiem ogłosił. Część piérwsza obeymuje pisma historyczne: zaczynają się one od biografii Maryny Mniszchówny, małżonki Dymitra fałszywego, sławney w dziejach polskich i rossyyskich; daley następują pisma poświęcone pamięci jenerała Konownicyna, Lorera, uczonego Wichmana, księgarza Pławilszczykowa; potém poznanie się z Napoleonem pod Baucen w 1813 roku; śmierć Łopacińskiego; myśli o charakterze Suworowa; przeyście Rossyan przez Kwarken w Finlandyi 1809 roku; rysy charakteru Piotra Wielkiego. Część druga zawiera opowiadania wojenne i powieści, z tych ostatnich: Gdzie ona? albo marzenie o szczęściu, i Janczar, w Dzienniku Wileńskim były umieszczone. Trzecia obeymuje charaktery i pisma treści krytyczno-moralney; czwarta zaś powieści: między temi obrona Trembowli, zdarzenie z dziejów polskich; Sławianie albo oswobodzenie Arkony, i kilka powieści Wschodnich. Wszystkie prawie te pisma, przyjemne są w czytaniu, a zwłaszcza dowcipne opisy krytyczne. Nie będziemy wiele mówili o nich: dobre ich przyjęcie w Rossyi dowodzi, że publiczność znay-

duje w nich wielkie upodobanie; wybrane pisma P. Bułharyna mają bydź drukowane w Wilnie po polsku. Wydanie rossyyskie przyozdobione jest 4ma rycinami i kartą tytułową, bardzo pięknie w Wiedniu rytowanemi; kwadratowy tylko format zdaje się nam bydź niestosownym. Tegoroczne pisma petersburskie zapowiedziały rychłe wyyście z druku dalszych trzech tomów dzieł tegoż autora, które także trzema rycinami i wizerunkiem autora ozdobione będą. Między innemi znayduje się w nich powieść z dziejów polskich pod tytułem: Esterka. Prenumerata na te trzy tomy wynosi 20 rubli assygn.

2) *Малороссійскія пѣсни.* Pieśni małorossyyskie, wydane przez M. *Maksimowicza.* Moskwa, w druk. A. Semena, przy Ces. Medyko-chirurg. akademii 1827 w 16ce str. XXXVI, 234 i 9 (cena rub. 5 assygn.)

W przedmowie mówi wydawca o charakterze pieśni małorossyyskich, o różnicy między niemi a pieśniami rossyyskiemi, nakoniec o pisowni, jakiey się trzymał w tém dziełku. Same pieśni podzielone są na 4 księgi; w trzech pierwszych znayduje się 100 pieśni; a 4ta obeymuje 22 pieśni obrzędowe. Na ostatku dołączony jest: słownik, objaśniający wyrazy w pieśniach znaydujące się, po większey części z języka polskiego wzięte; kilka przypisów do pieśni; pięć pieśni, już po wydrukowaniu książki, otrzymanych od P. Łoboyki prof. uniw. wileńskiego, i ballada: *Twardowski*, w języku małorossyyskim przez Artemowskiego-Hułaka naśladowana z polskiey ballady Adama Mickiewicza, pod napisem: Pani Twardowska, a pierwiastkowie umieszczona w 6 numerze Wiestnika Europy r. z. Pieśni te noszą na sobie piętno charakteru i ducha narodowego, zalecają się wielą naturalnych piękności i obrazów; życzyć należy, żeby niektóre znalazły u nas tłumaczów.

Filozofia.

3) *Логика, изданная Матвѣемъ Талызинымъ.*

Logika, przez Mateusza *Tałyzina*. Petersburg, w drukarni Główn. zarządz. kommunikacyą dróg. 1827. — w 8ce str. XV i 153.

Prawo.

4) *Θемида.* Themis, albo rys praw, przywilejów i powinności płci żeńskiey w Rossyi, na mocy istniejących ustaw; przez Hilarjona Wasiljewa. Moskwa, w druk. uniwersyt. 1827. — w 18ce str. 96.

Jeografia.

5) *Генеральная карта Европы.* Mappa ogólna Europy, podług oryginału P. Brués, wydana przez A. *Maximowicza*, radcę kollegijalnego, geografa departamentu oświec. narod. ułożona w r. 1826, poprawiona i dopełniona w 1827. na 6ciu wielkich arkuszach, illuminowana. (Cena rub. 15 assygn., na płótnie i w futerale rub. 25.)

Tę kartę geograficzną, porządnie i dosyć ozdobnie wydaną, Główny szkół rząd do używania po szkołach zalecił.

6) *Краткая всеобщая Географія.* Krótka geografia powszechna przez Konstantego *Arseniewa*. Wydanie czwarte poprawne. Petersb. w drukarni K. Kraja. 1827. w 8ce str. 393. (Cena rub. 8 ass.).

Medycyna.

8) *Наставленіе о приготовленіи и употребленіи нѣкоторыхъ новыхъ сильнодѣйствующихъ лѣкарствъ.* Nauka o przygotowaniu i użyciu niektórych nowych mocno działających lekarstw, przez F. *Magendie*, z 5go oryginalnego wydania francuzkiego i 5go wydania niemieckiego przekładu P. Kunce, przetłumaczyli studenci Ces. Uniwer. Moskiew. Jerzy *Resler* i Stefan *Spaski*. Moskwa, w drukar. Reszetnikowa. 1827. w 8ce str. 248.

9) *Фармакографія.* Farmakografia albo chemiczno-lekarskie przepisy, preperata i użycia naynowszych lekarstw, wydana przez Alexandra *Nielubina*, doktora medycyny, professora zwyczaynego w Cesarskiey Medyko-chirurgiczney

akademii, członka rady lekarskiey, radcę kollegialnego i kawalera. Petersb. przy Cesar. Akademii nauk. 1827. w 8ce str. 436. (Cena rub. 10 assyg.)

Historya naturalna.

7) Museum d'Histoire Naturelle de l'Université Impériale de Moscou, publié par le Directeur de cet etablissement Gotthelf *Fischer* de Waldheim. Troisième partie, Mineraux. Tome III. Collection oryctognostique de Freiesleben, arrangée d'aprés le dernier systeme de Werner. Moskwa, w drukarni uniwersytec. 1827. w 8ce str. 368. (Cena rub. 4 kop. 10 assygn.)

Nowe dzieła cudzoziemskie.

Literatura powszechna i historya literatury.

1) *Monumens littéraires de l'Inde*, ou Mélanges de littérature sanscrite, contenant une exposition rapide de cette littérature, quelques traductions jusqu' à présent inédites, et un aperçu du systéme religieux et philosophique des Indiens, d'aprés leurs propres livres, par A. *Langlois*. Paris, 1827. w 8ce str. XII i 269.

Rozbiór tego, wiele rzeczy nowych i interessownych obeymującego dzieła, przez P. *Chezy* napisany, i w *Journal dés Savans* wydrukowany, w jednym z następnych numerów Dziennika będzie umieszczony.

2) *Histoire littéraire de la France*, contenant les six périodes antérieures à Louis XI, avec un coup-d'oeil sur la septiéme, et précedée d'une introduction, par Mathieu Richard Auguste *Henrion*, avocat. Paris, 1827. w 8ce str. 268.

3) *Résumé de l'histoire littéraire du Portugal*, *suivi du Résumé de l'histoire littéraire du Brésil*, par Ferdinand *Denis*. Paris, Lecointe et Durey. 1826. w 18ce str. 625.

Pisma peryodyczne francuzkie z wielką zaletą,

mówią o tém dziele: jest to nayzupełnieysze, z dzieł wydanych dotąd, historyą literatury portugalskiey opisujących.

Filologia.

4) *Publius Virgilius Maro*, ex recensione et cum notis Chr. Gottl. Heynii, curante J. A. *Amar*, humaniorum litterarum in regia Galliarum universitate professore emerito. 5 vol. in 12mo. (25 fr.)

5) *Caius Cornelius Tacitus*, cum selectis variorum interpretum notis, ex postrema editione Sev. Jac. Oberlini; curante P. F. *de Calonne*, rhetoricae professore in regio Henrici Quarti collegio. 5 vol. in 12mo. (25 fr.)

6) *Cajus Crispus Sallustius* ex Burnouf, Pottier et aliorum editionibus recensitus, cum selectis variorum interpretum notis, ac novis etiam additis; item Julius Exsuperantius: curante J. *Planche*, rhetorices professore in regio Borbonii collegio. 2 vol. in 12mo. (10 fr.)

7) *Cornelius Nepos*, ex optimarum editionum recensione et cum selectis variorum interpretum notis, curante P.F. *de Calonne*. 1 vol. in 12mo (5 fr.)

8) *Quintus Horatius Flaccus*, ex recensione et cum notis Petri *Duviquet*, olim in universitate Parisiensi doctoris et profess. 4 vol. in 12mo. (20 fr.)

9) *Publius Ovidius Naso*, collatis editionibus optimis, cum suis et aliorum notis tertio edidit J.A. *Amar*. 5 vol. in 12mo. (25 fr.)

Te wszystkie nowe wydania klassyków łacińskich drukowane są w Paryżu w r. przeszłym 1827.

10) *Oeuvres choisies d'Horace*, en latin et en français; nouvelle traduction en prose par M. M. P. P. *Goubaud*, chef de la pension Saint-Victor, et *Barbet*, prefet des etudes de l'institution Massin. Paris 1827. vol. 2 in 12mo obeymują razem 47 ark. (12 fr.). W tém wydaniu opuszczono 17 Od i 5 z księgi epodów.

11) *Cours de littérature grecque*, ou recueil

des plus beaux passages de tous les auteurs grecs les plus célebres dans la prose et dans la poésie, avec la traduction française en regard et une notice historique et littéraire sur chaque auteur, par M. *Planche*. Paris 1827. Tom I w 8ce str. 492.

Całe dzieło składać się będzie z 7 tomów, cena tomu 7 fran. 50 cent. P. Planche znajomy już jest w świecie uczonym, jako autor słownika grecko-francuzkiego, którego pierwsza edycya wyszła w roku 1809.

12) *Bibliotheca Marsdeniana philologica et orientalis.* A catalogue of books and manuscripts, collected with a view to the general comparison of languages, and to the study of oriental litterature, by W. *Marsden*. London 1827 in 4to.

Literatura nadobna.

13) *Bellezze di Lodovico Ariosto, ossia Florilegio di episodi e stanze tratte dall'Orlando Furioso, ad uso della gioventù.* Milano 1827, dai tipi di Gio. Bernardoni. in 8vo str. LXXVII i 472.

Wielka była niedogodność w literaturze włoskiey, że nayceInieyszych jey poetów nie można było dawać w ręce młodzieży płci oboyga. Rozwiązłe obrazy rozognioney imaginacyi rymotworców południowych, czynią szkodliwem czytanie całych ich dzieł. Zatém wydanie piękności Ariosta, którego słusznie Homerem włoskim mianują, wybornym jest podarunkiem dla młodzieży pragnącey poznać tego poetę. Wydanie to porządnie jest dopełnione. Umieszczone w nim wyjątki nie obrażają bynaymniey niewinności młodzieńczey. Na czele znayduje się pochwała Ariosta przez Fabroniego napisana. Daley idzie wykład poematu. W texcie trzymali się wydawcy edycyi 1532 roku, jako naywiernieyszey. Na końcu dodatek obeymuje szczegóły tyczące się sporu o pierwszeństwo między Orlandem a Jerozoliną wyzwoloną, przytoczone są tu zdania Galileusza, Metastazego i Hippolita Pindemonte. *Biblioteca italiana* (Giugno 1827) z pochwałą mówi o tém dziele.

14) *Le prose e poesie campestri d'Ippolito Pindemonte e le canzoni pastorali di Girolamo Pompei.* Milano 1827.

15) *Parnaso Lusitano*: poesias selectas dos autores portuguezes antigos e modernos, illustradas com notas; precedido de huma historia abreviada da lingua e poesia portugueza. Paris 1827. 5. vol. in 32. Każdy tom wynosi 464. str.

Jest to wybor celnieyszych rymotwórców portugalskich dawnych i nowych, z potrzebnemi objaśnieniami; na początku znayduje się krótka historya języka i literatury portugalskiey.

16) *Oeuvres poétiques du Mme Dufresnoy*, précédés d'une notice sur sa vie et sur ses ouvrages, par M. F. A. Jay. Paris 1827. w 8ce str. XLVIII i 342. z wizerunkiem autorki (10 fr.)

Piękne te poezye zmarłey w roku zaprzeszłym Pani Diufresnoa na trzynaście xiąg są podzielone, jako to: 1. Listy. 2. Romanse. 3. Ody. 4. Poemata. 5—13. Elegie.

Historya.

17) *Principes de la philosophie de l'histoire*, traduits de la *Scienza nuova*, de J. B. *Vico*, et précédés d'un discours sur le systéme et la vie de l'auteur, par M. Jules *Michelet*, professeur d'histoire au collége de Sainte-Barbe. Paris, Renouard. 1827. w 8ce str. LXX i 372. (7. fr.)

18) *Histoire universelle de l'antiquité*, par Fred. Chr. *Schlosser*, conseiller intime et professeur a l'université de Heidelberg; traduite de l'allemagne, par M. F. A. de *Golbéry*, conseiller a la cour de Colmar, correspondant de l'Institut. Strasbourg, 1827. w 8ce str. 553.

Dzieło to ze cztérech składa się oddziałów: I. Wieki poprzedzające teraźnieyszy stan świata, albo przedhistoryczne, II. Wieki pierwotne, piérwsze państwa cywilizowane; Chiny i Japonia, Indya, Baktryana, Egypt; III. Wieki w których kwitnęli Izraelici, panowanie Medów i Persów. IV. Wie-

ki panowania Greków w południowo-zachodniey Europie.

19) *Histoire générale du moyen âge*, par C. O. *Demischels*, professeur d'histoire au collége royal de Henri IV; tome Ier, contenant le démembrement de l'empire romain par les barbares du Nord et par les Musulmans, l'établissement de la religion chrétienne et du mahométisme, et la formation d'un nouvel ordre social. Paris, L. Colas. 1827. w 8ce str. 504. (7. fr.)

20) *Histoire de la Fronde*, par M. le comte de *Saint-Aulaire*. Paris, Baudouin. 1827. vol. 3. in 8vo (27. fr.)

21) *Lettres sur l'histoire de France*, pour servir d'introduction a l'étude de cette histoire, par Augustin *Thierry*. Paris, Ponthieu. 1827. w 8ce str. XII i 472. (7. fr.)

22) *Histoire de France*, representee par des Tableaux synoptiques et par soixante dix gravures; dediée aux *Enfans de France*, et employée pour leur éducation, par M. *Collart*, leur instituteur. Paris 1827. 1. vol. in 4to oblong. (20 fr.)

23) *Monumenta Germaniae historica*, inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum, auspiciis Societatis aperiendis fontibus rerum germanicarum medii aevi, institutae; edidit G. H. *Pertz*; tomus primus. Hanoverae 1826. fol. cum VIII. tab. lithogr.

Prawoznawstwo, filozofia, ekonom. politycz.

24) *La peine de mort, ou du systéme pénal dans ses raports avec la morale et la politique*, par M. J. B. *Salaville*. Paris, Mme Huzard. 1826. — w 8ce str. 88.

25) *Economie politique*; ouvrage traduit de l'allemand de M. *Schmalz*, par M. *Jouffroy*, conseiller au service de Prusse, et annoté sur la traduction, par M. *Fritot*, avocat. Paris, Arthus-Bertrand, 1826. — w 8ce str. 360. (14. fr.)

26) *Elementos de economia politica*, por J. *Mill*, autor de la Historia de la India. Paris, Smith. 1827. — w 18ce vol. 2.

27) *Oeuvres de M. J. Droz, de l'académie française.* Paris, 1826. — vol 2. in 8vo. Tom I. str. XII. i 527., Tom II str. VIII i 528. z wizerunkiem autora. (14. fr.)
W tomie I. znayduje się: dzieło o sztuce być szczęśliwym (Essai sur l'art d'etre heureux), Pochwała Montenia (Montaigne), Uwagi o piękności w sztukach; w tomie II. Filozofia Moralna; zastosowanie moralności do polityki; Wiadomość o Michale l'Opitula (de l'Hospital); Mowa miana podczas przyjęcia na członka akademii francuzkiey.

Doniesienia bibliograficzne.

Pod tytułem *Isographie des hommes célebres* wyszedł w końcu roku zeszłego w Paryżu zbiór, zawierający same *fac simile* sławnych ludzi: znaydują się w nim między innemi listy Andrzeja Dorji, Ludwika XIV, Pani Stael, Woltera, Rujtera, Sterna, jenerała Moreau, Talmy i innych.

— Baron *Cuvier* wydał pierwsze tomy swego ogromnego dzieła, zawierającego historyą naturalną ryb; pracował on nad tém dziełem od lat 40 i opisał dokładnie 5,006 gatunków.

— Wyszła w Paryżu Eneida tłumaczona w alexandryńskich wierszach, przez P. *Duchemin.*

— Cztérey professorowie uniwersytetu paryzkiego wydają słownik języka francuzkiego; będzie on zawierał 60,000 wyrazów, chociaż tylko w jednym tomie, 12 franków kosztującym, na widok wyydzie.

— W Halli ogłoszono w miesiącu październiku wydanie zbioru pism wszystkich reformatorów, jako to: Lutra, Melanchtona, Zwingla, Kalwina i innych.

— Hrabia *S. Leu* (Ludwik Bonaparte, były król holenderski) wydał w Rzymie w języku francuzkim dzieło o sztuce rymowania, w którém przepowiada zupełny upadek rymów, i że poeci tak niémi wzgardzą, jak już wzgardzili akrostychami. W tém samém dziele przełożył *Skępca* Moljera wierszem nierymowym.

— Król bawarski napisał poema na cześć Ge-

tego i na pamiątkę niedawnego pobytu swego w Weymarze.

Nowe Pisma peryodyczne.

Z początkiem r. 1828 zapowiedzianą została w Offenbach gazeta pod napisem: *Concordia*; będzie zaymowała się wyłącznie rzeczami kościelnemi tak katolickiemi, jak protestanckiemi; jeden z jey redaktorów jest xiądz katolicki, drugi protestant.

— Także od dnia 1 stycznia r. 1828 miała wychodzić w Dreznie gazeta francuzka, pod tytułem *Le Conciliateur*; wydawać ją będzie professor Laforgue.

— Oprócz mnóztwa pism peryodycznych, wydawanych w Paryżu, jest jeszcze bardzo wiele wydawanych na prowincyi, które z pierwszemi mogą iśdź w zawody, a przynaymniey za raz następować po nich. Celnieysze z nich, które wychodziły w roku 1826 są te: *l'Eclaireur du Rhone*, *l'Independant*, wydawane w Lyonie; *l'Indicateur Bordelais*, *le Journal de Toulouse*, *l'Echo du Nord*, *l'Ami de la Charte*, wychodzące w Clermont-Farran i Nantes, oraz *la Feuille de Cambrai*. Dzienniki prowincyonalne, równie jak paryzkie, podzielone są na stronnictwa. (*Telegr. Mosk.*). *L.*

— Od dnia 1 lipca r. z. zaczęło wychodzić w Trypolu pismo peryodyczne pod tytułem: *l'Investigateur africain*.

— Z początkiem teraźnieyszego roku wychodzić będzie w Westeras w Szwecyi gazeta dla wieśniaków szwedzkich.